

แอลกอฮอล์: ผลกระทบ และมาตรการเชิงประจักษ์

นิพนธ์ พัวพงศกร

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การประชุมวิชาการสุราระดับชาติ ครั้งที่ 2

ณ โรงแรมรามาร์คาร์เด้น กรุงเทพฯ

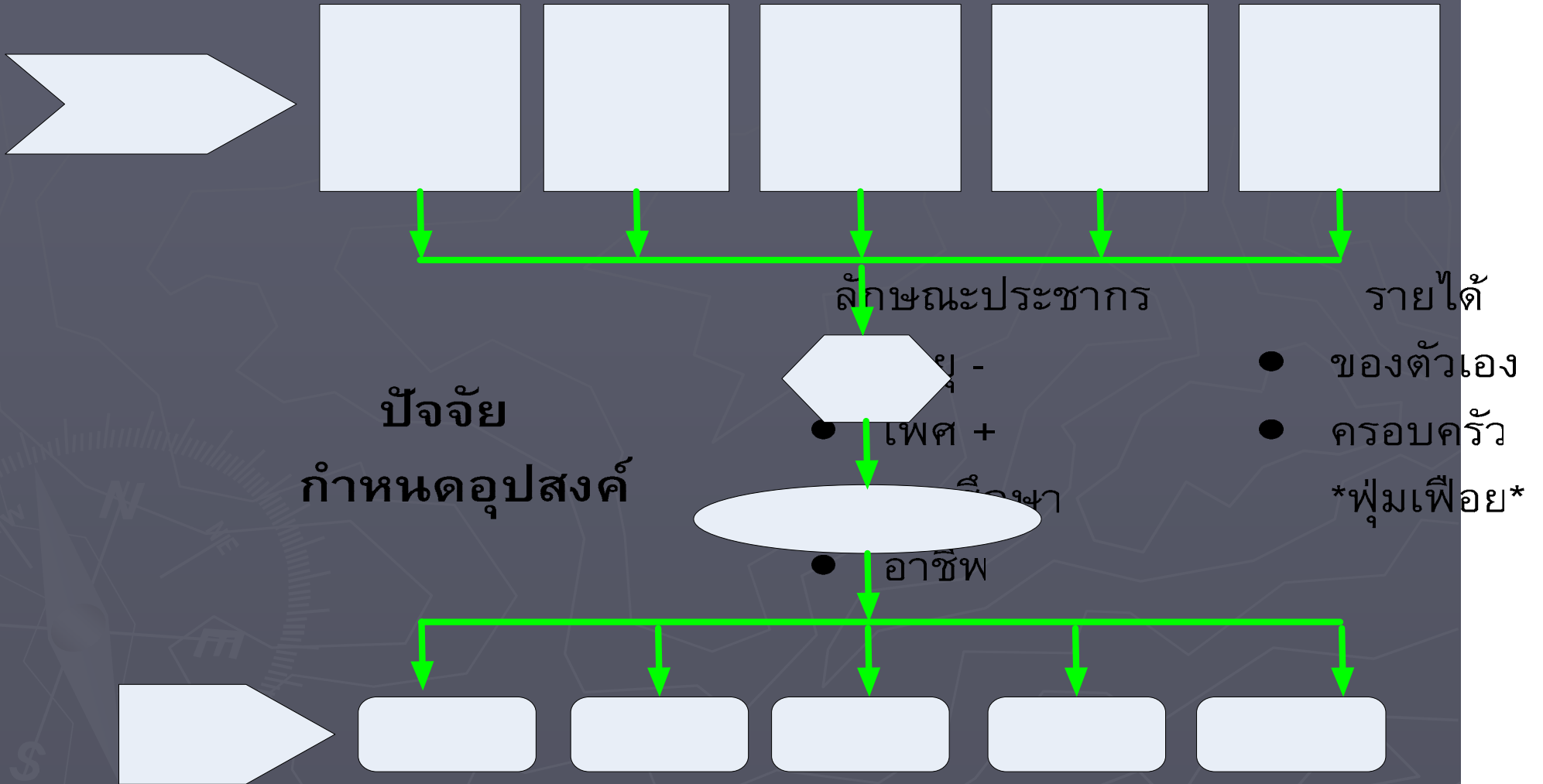
13-14 ธันวาคม 2549

▶ **วัตถุประสงค์** : สรุปผลวิจัยเรื่องมาตรการที่มีผลกระทบต่อ
การบริโภคสุราและผลกระทบทางเศรษฐกิจของการบริโภค
สุรา

▶ **หัวข้ออภิปราย**

- **ต้นทุนทางเศรษฐกิจ**
- **ปัจจัยด้านราคาที่มีผลต่อการบริโภคสุรา : ราคาและภาษี**
- **ปัจจัยที่ไม่ใช่ราคา**
- **มาตรการทางบวกด้านสังคม-วัฒนธรรม : วันน้ำศีลธรรม
("คุณพ่อรู้ดี") หรือ "ผู้บริโภคฉลาด"**

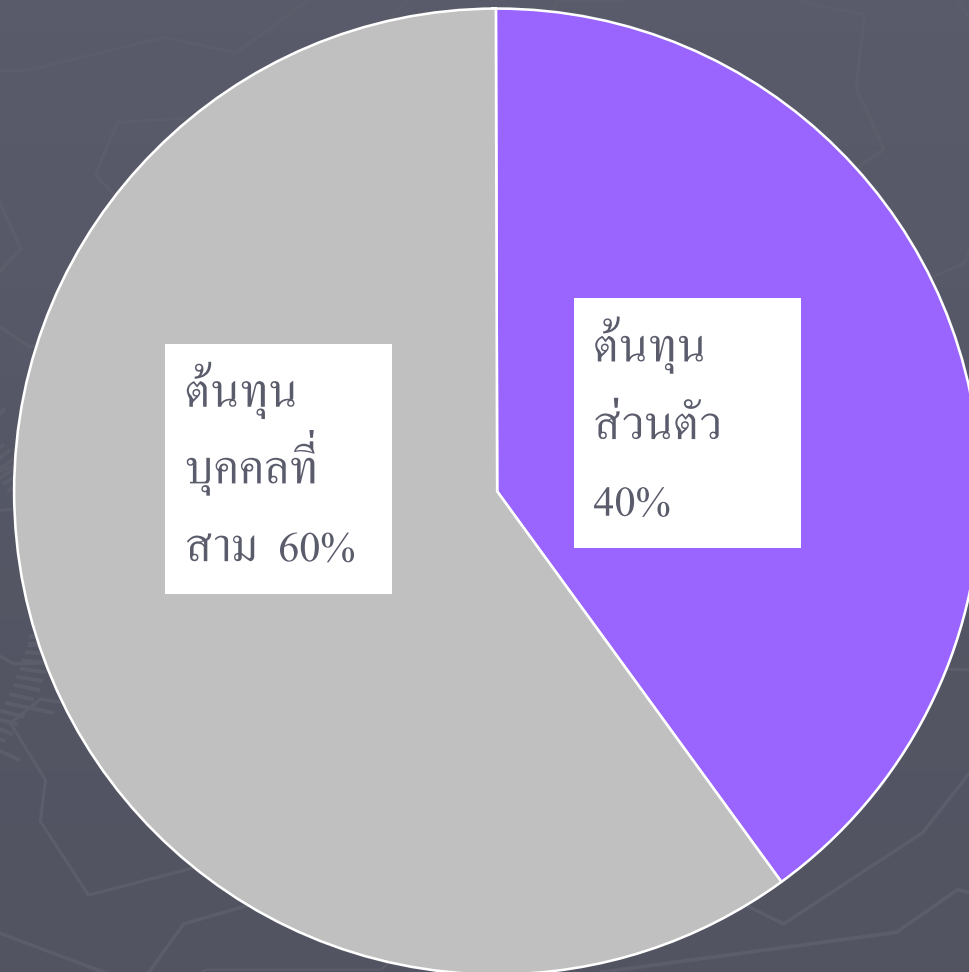
▶ รูปผลการศึกษา

+, - = ผลเศรษฐกิจ **✓ = ผลจากแบบสอบถาม**

1. **ต้นทุนทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการบริโภคสุรา**

▶ **ต้นทุนเศรษฐกิจ = 0.60% ของ GDP (ปี 2546) 33,653 ล้านบาท**

▶ ตัวเลขนี้ต่ำกว่าความจริง และต่ำกว่าในต่างประเทศ

(1-1.5% ของ GDP) เพราะ

- ไม่รวมมูลค่าทรัพย์สินที่เสียหาย
- มูลค่ารักษาพยาบาล มิได้ใช้ราคาตลาด
- ไม่รวมความสูญเสียจากการขาดงาน
- คิดเฉพาะอุบัติเหตุทางรถยนต์

▶ **นโยบายการเงินนโยบาย : นโยบายที่มีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ**

คือ การลดต้นทุนหรือผลกระทบต่อสังคมดังกล่าว

▶ **คำถาม : ควรใช้มาตรการด้านอะไร : ราคา non-price**

หรือมาตรการด้านสังคม-วัฒนธรรม

■ **ควรเป็นมาตรการผสม เพราะมาตรการแต่ละด้านเกิดผล**

กระทบต่างกัน

2. ราคาสุราและภาษีสุราที่มีผลต่ออุปสงค์ต่อสุราเพียงไร

▶ อุปสงค์ต่อวิสกี้นำเข้าจากแบบจำลองถดถอย Quantile

- ความยืดหยุ่นต่อราคาใกล้ 0 : นัย “การขึ้นภาษีไม่มีผล”
- แต่เกิดปรากฏการณ์ trade down
- สุราดีเป็นสุราทดแทนวิสกี้นำเข้า

▶ เหล้าดีในประเทศ

- ความยืดหยุ่นต่อราคาใกล้ -1 : การขึ้นภาษีมีผลต่อการบริโภค
- ราคาวิสกี้นำเข้าไม่มีผลต่ออุปสงค์ต่อสุราดี
- อุปสงค์ต่อสุราดีมีความยืดหยุ่นต่อรายได้ 0.3-0.5%

▶ อุปสงค์ต่อสุราขาว

- อุปสงค์ต่อสุราขาวยืดหยุ่นต่อราคาเกินกว่า -1.2:
การขึ้นภาษีจะมีผลให้การบริโภคเหล้าขาวลดลงมาก
- สุราขาวทดแทนกับสุราสีได้ดี...ต้องขึ้นภาษีเหล้าขาว/
เหล้าสีพร้อมๆกัน
- ความยืดหยุ่นต่อรายได้เท่ากับ 0.36

▶ อุปสงค์ต่อเบียร์

- ความยืดหยุ่นต่อราคาปานกลาง (0.4-0.6) : การขึ้นราคา (หรือภาษี) 10 % จะลดการบริโภคเบียร์ได้ 4-6 %
- ผู้ดื่มน้อยและผู้ดื่มมากมีความยืดหยุ่นต่อราคาสูงกว่าผู้ดื่มปานกลาง
- สุราดีเป็นสุราทดแทนเบียร์ได้ดี
- ความยืดหยุ่นต่อรายได้เท่ากับ 0.33-0.46

▶ **นโยบายเงินโยบาย**

- **การขึ้นภาษีจะช่วยลดการบริโภคสุราขาว/สุราสีได้มากที่สุด**
- **สุราหลายชนิดทดแทนกันดี...ต้องปรับภาษีพร้อมกัน
ทั้งระบบ**
- **รายได้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนไทยดื่มสุรามากขึ้น**
- **การประมาณการสมการอุปสงค์ ยังมีปัญหาข้อจำกัด
ด้านข้อมูล**

3. ภาษีสุรา

▶ สุราแต่ละชนิดเสียภาษีสรรพสามิตจริงแตกต่างกัน

เพราะวิธีจัดเก็บฝังใน...

ชนิดสุรา	อัตราประกาศ	อัตราเก็บจริง (%หน้าโรงงาน)
- Black 43 ดีกรี	50	199
- แม็โขง 35 ดีกรี	50	101.5
- เบียร์สิงห์ 4.9 ดีกรี	55	61.6
- เหล้าขาว 28 ดีกรี	25	52

▶ อัตราภาษีจริงสูงกว่าภาษีตามอัตราประกาศมาก : เพราะวิธีเก็บแบบภาษีฝังใน

การคิดคำนวณภาษีสรรพสามิตเป็นการคำนวณภาษีที่มีลักษณะของภาษีฝังในอยู่ (Inclusive Tax) สูตรการคำนวณดังนี้

❖ (ก). กรณีเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ที่ผลิตภายในประเทศ

การคำนวณภาษีแบบฝังใน (Inclusive Tax)

$$\begin{aligned}\text{ภาษีสรรพสามิต} &= \text{ราคาขายหน้าโรงงาน} \times \text{ตัวคูณสรรพสามิต} \\ &= \text{ราคาขายหน้าโรงงาน} \times \text{อัตราภาษี} / [1 - (1.1 \times \text{อัตราภาษี})]\end{aligned}$$

$$\text{ตัวคูณสรรพสามิต} = \text{อัตราภาษี} / [1 - (1.1 \times \text{อัตราภาษี})]$$

การคำนวณภาษีแบบปกติ (Exclusive Tax)

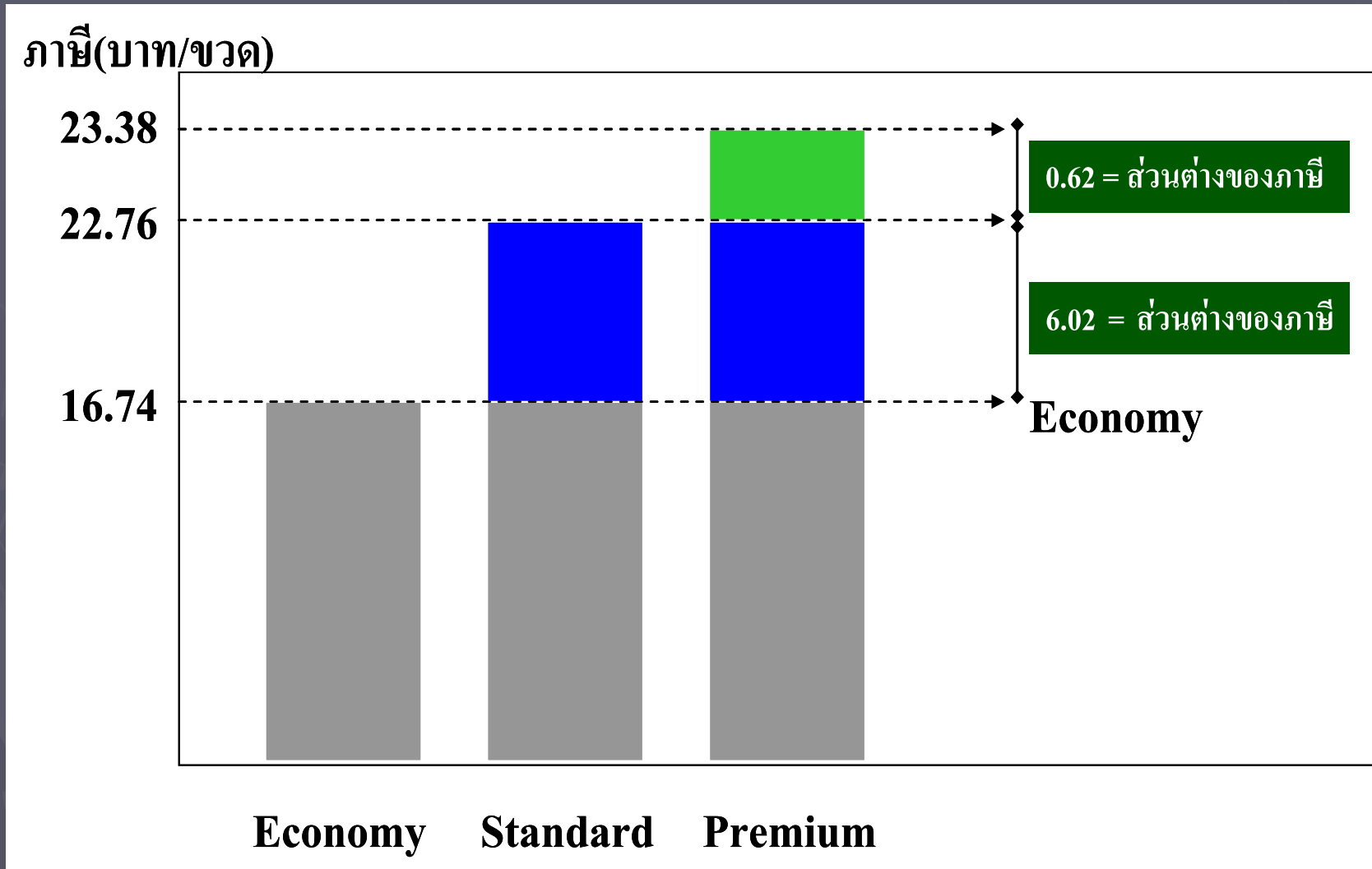
$$\text{ภาษีสรรพสามิต} = \text{ราคาขายหน้าโรงงาน} \times \text{อัตราภาษี}$$

▶ ภาษีไม่เป็นธรรม สร้างปัญหาการแข่งขัน/ทำให้คนจน

กินเหล้าขาว

- เหล้าขาว เสียภาษีต่ำที่สุด
- เบียร์ข้างเดียวภาษีต่อขวดต่ำกว่าเบียร์สิงห์ที่มีขนาดบรรจุเท่ากัน

รูปที่ 2 อัตราการจัดเก็บภาษีเบี้ยร้ประเภทต่างๆ (ภาษีสรรพสามิต + ภาษีเทศบาล + ภาษีสุภาพ)

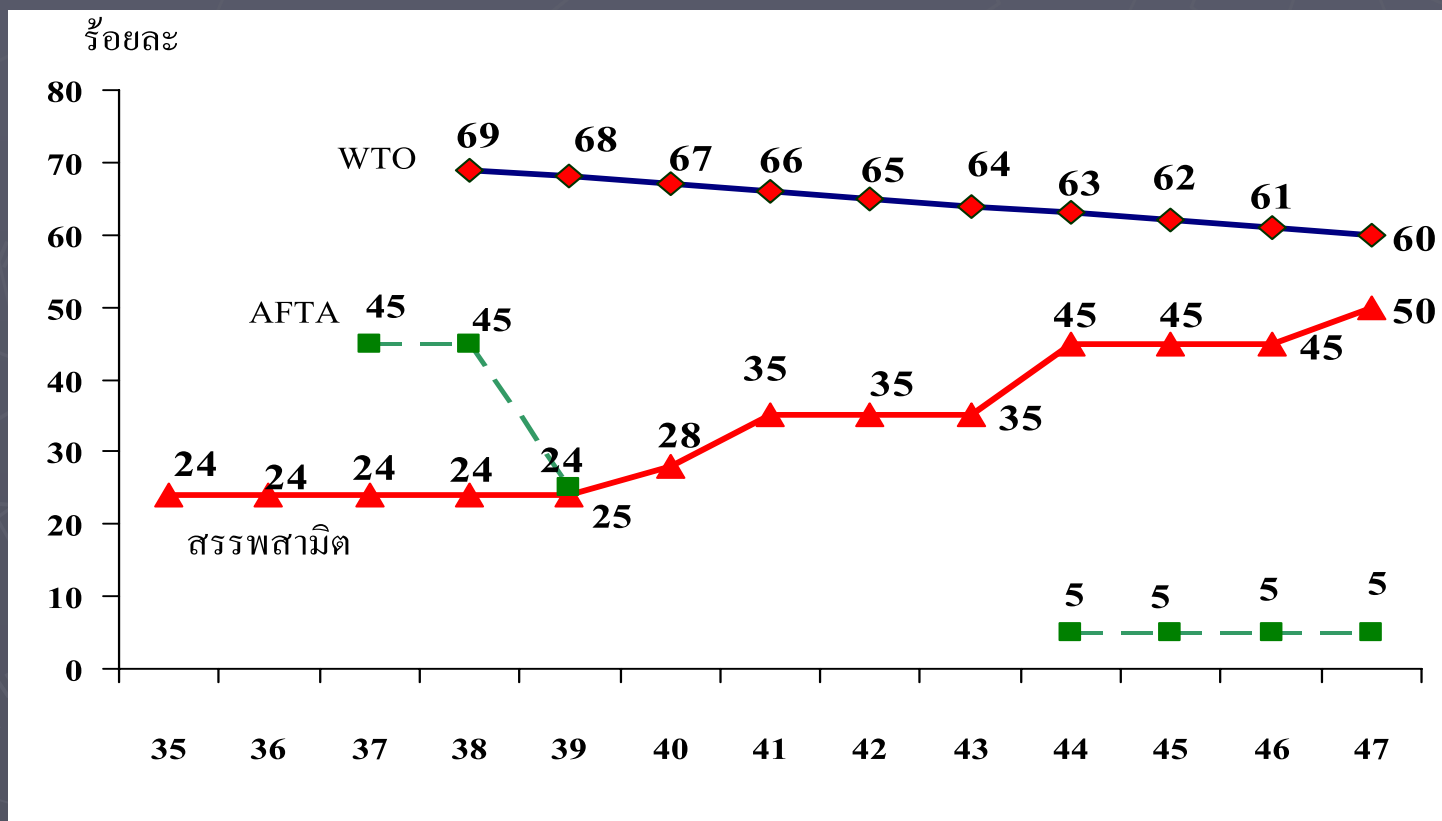

▶ **ภาษีมี 2 ระบบเพราะรัฐต้องการหารายได้สูงสุด : เก็บตามสภาพ/เก็บตามมูลค่า**

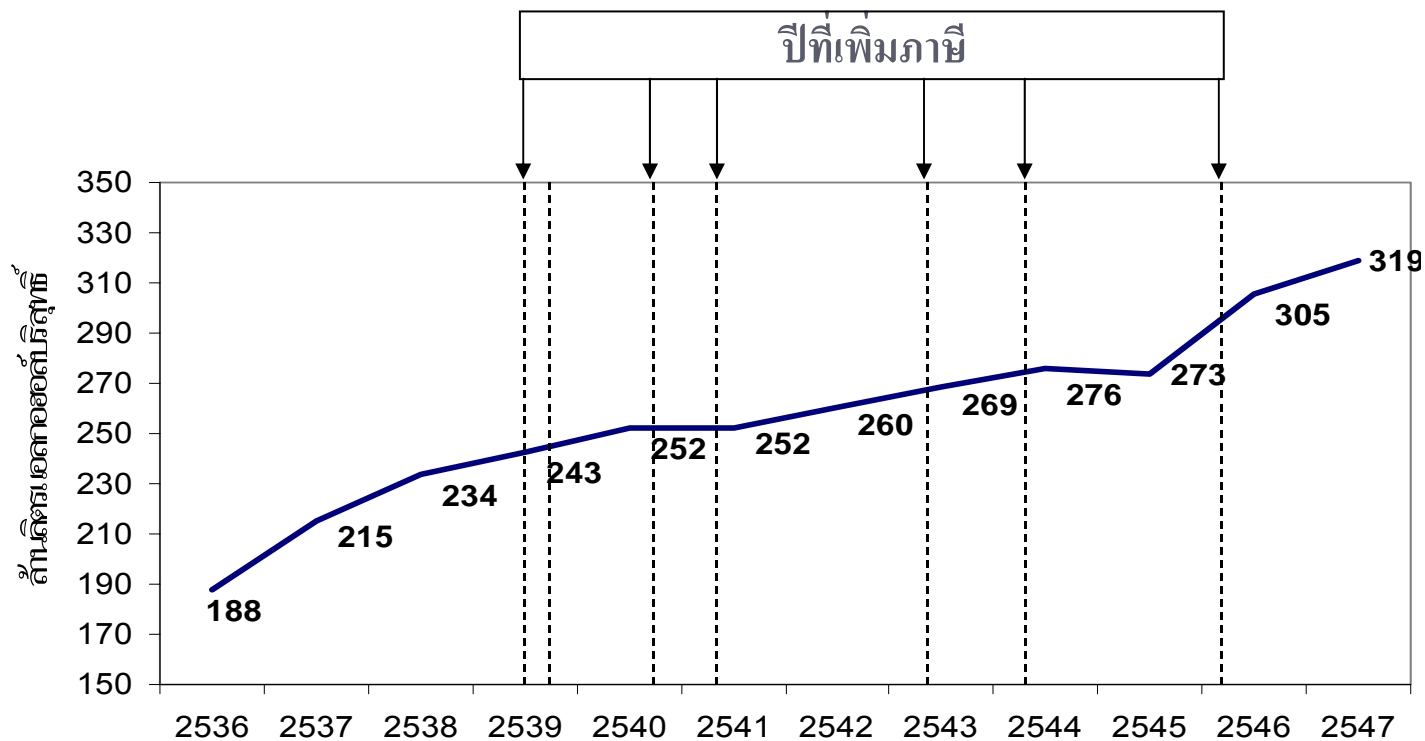
- **ประเด็นทางการเมืองทำให้สุรามิแอลกอฮอล์สูง (เหล้าขาว) เสียภาษีต่ำกว่าสุราอื่นที่มีแอลกอฮอล์เท่ากัน**

► การขึ้นภาษีสรรพสามิตทดเชยการลดภาษีนำเข้า มิได้ช่วยให้
 การบริโภคสุราลดลง...เพราะรัฐมิได้ขึ้นอัตราภาษีสุราที่มีภาษี
 ต่ำมาก

รูปที่ 3 อัตราภาษีนำเข้าสำหรับวิสกี้/ภาษีสรรพสามิตสำหรับวิสกี้

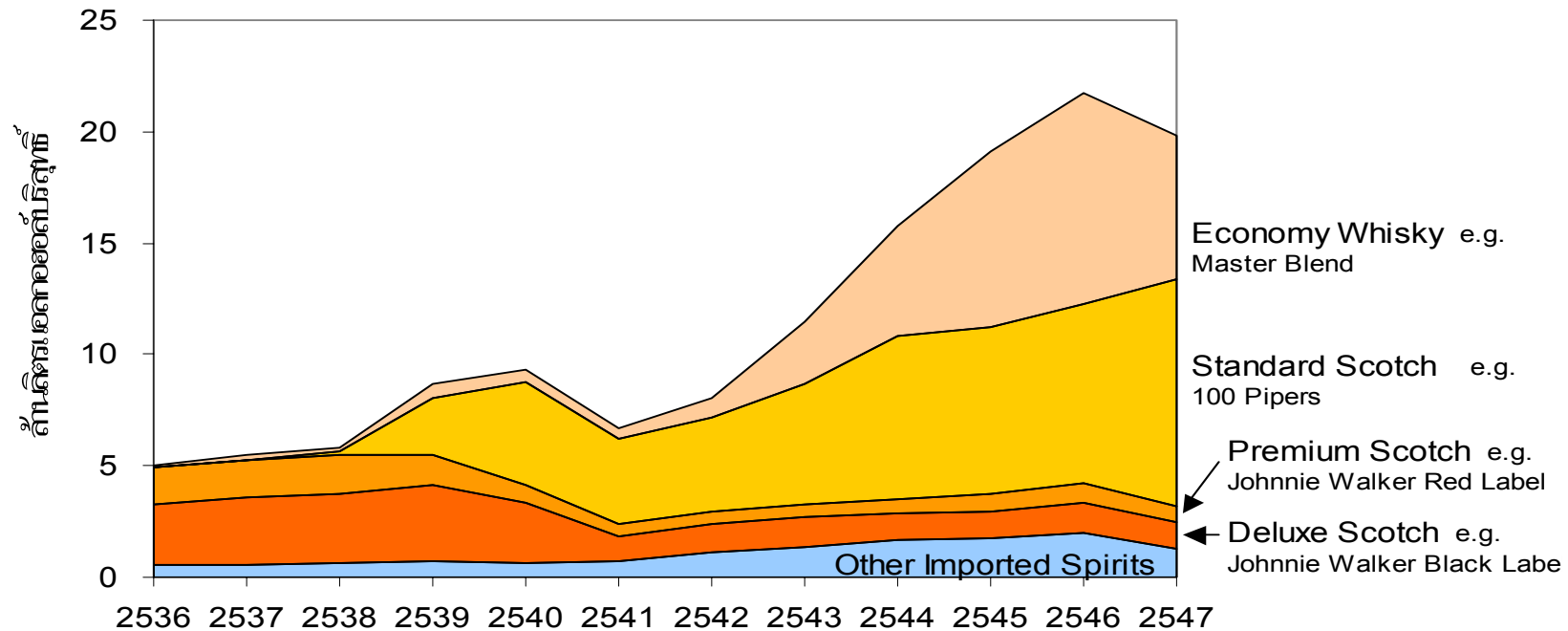

การขึ้นภาษีสรรพสามิตชุดเขยการลดภาษีนำเข้า มีได้ ช่วยให้การบริโภคสุราลดลง...เพราะรัฐมีได้ขึ้นอัตราภาษี สุราที่มีภาษีต่ำมาก

ที่มา : IWSR ; Average alcohol content from representative products จาก บริษัท ริชมอนด์ (บางกอก) จำกัด

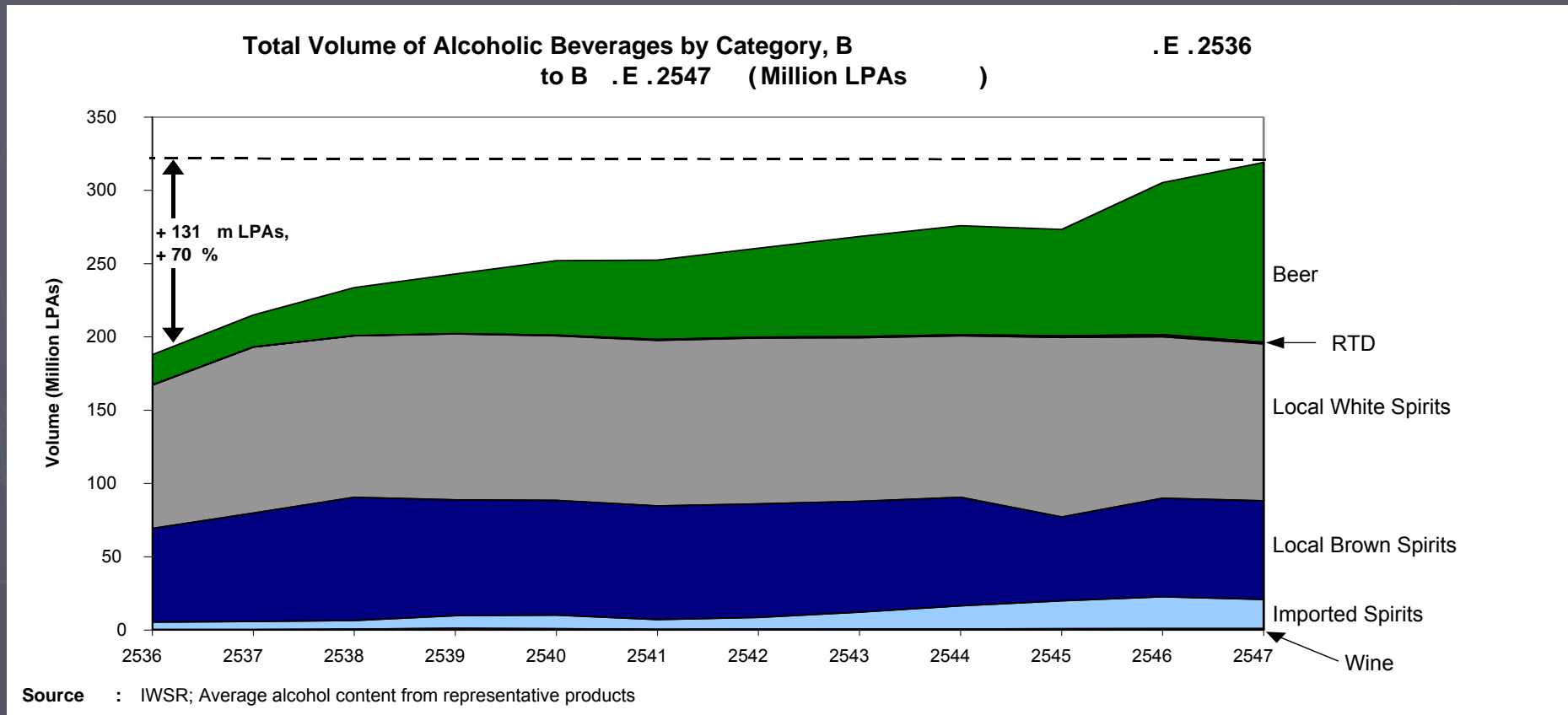
▶ คนหันไปบริโภควิสกี้นำเข้าราคาถูก (trade down) :

ที่มา : IWSR ; Average alcohol content from representative products จาก บริษัท ริชมอนด์ (บางกอก) จำกัด

▶ สุรานำเข้ามีภาษีสูงทำให้เกิดการหนีภาษีวิสกี้บางชนิด และไวน์อย่าง กว้างขวาง พบว่า ปริมาณการลักลอบนำเข้าวิสกี้ คิดเป็นร้อยละ 10-11 ของ ปริมาณการนำเข้าวิสกี้ทั้งหมด ส่วนไวน์ มีปริมาณการลักลอบนำเข้า คิด เป็นร้อยละ 40-55 ของปริมาณการนำเข้าไวน์ทั้งหมด

► การเปิดเสรีการผลิตสุรา (โดยเฉพาะเบียร์ และเหล้าขาว)
 ทำให้การบริโภคเบียร์ เพิ่มขึ้นมาก/เหล้าขาวทรงตัว (เฉพาะตัวเลข
 ทางการ/ไม่รวมเหล้าขาวหนีภาษี)

- นัย: (1) ควรปรับภาษีสุราทุกชนิดให้มีอัตราใกล้เคียงกัน
 (2) คิดภาษีตามลิตรแอลกอฮอล์

4. ปัจจัยที่มีใช้ราคา

- ▶ การโฆษณาที่มีผลต่อการบริโภควิสกี้นำเข้า/เบียร์และไวน์นำเข้า แต่ไม่มีผลต่อเหล้าขาว
 - การห้ามโฆษณาใช้ไม่ได้ผลต่อการลดการบริโภคเหล้าขาวในชนบท
- ▶ ควรจำกัดอายุผู้ดื่ม และจำนวนร้านสุรา/สถานบันเทิง
 - อายุมีอิทธิพลสูงมาก โดยเฉพาะคนหนุ่มสาวในกลุ่มอายุ 15-50 และ 25-60 ปี มีการดื่มเบียร์มากกว่ากลุ่มอายุอื่น
 - การซื้อเหล้าสะดวกมาก (7.5 นาที) เพราะมีร้านเหล้าอยู่ทั่วไป... การจำกัดจำนวนร้านค้าจะช่วยเพิ่มต้นทุนการซื้อ

5. การรณรงค์ต่อต้านการดื่มสุรา: การรณรงค์ด้านศีลธรรม

► การรณรงค์ยังยึดแนวคิด “คุณพ่อ หรือ คุณหมอรู้ดี” (ในเรื่องสุขภาพ)

- นิธิ เอียวศรีวงศ์ เรียกการรณรงค์แบบนี้ว่า “รุ่นหน้าศีลธรรม”
- หากจะให้การรณรงค์ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนจะต้องสามารถชักจูงให้คนส่วนใหญ่ “ตัดสินใจเลิกดื่ม / ดื่มด้วยความฉลาด”
ด้วยตนเอง
 - ต้องอาศัยการรณรงค์ด้านครอบครัว สังคม และวัฒนธรรม
 - สังคม “คุณพ่อรู้ดี” ควรหลีกเลี่ยงให้สังคม “ประชาชนสามารถตัดสินใจได้เอง”

6. บทส่งท้าย: งานวิจัยในอนาคต

- ▶ เน้นการประเมินผลกระทบของโครงการรณรงค์ด้านสังคม และ วัฒนธรรม เพื่อนำผลวิจัยไปปรับปรุงการรณรงค์ต่างๆ
- ▶ ประเมินผลกระทบของการห้ามโฆษณา เพราะเอกชนยอมปรับรูปแบบ ของ sale promotion
- ▶ ประเมินการความเสียหายทางเศรษฐกิจให้ครบถ้วน
- ▶ ศึกษากระบวนการบริหารจัดการภาษีสรรพสามิต
- ▶ ทบทวนนโยบายโรงงานสุราชุมชนเสรี
- ▶ สนับสนุนสำนักงานสถิติแห่งชาติ ทำสำรวจเรื่องการบริโภคสุรา & ยาสูบ เป็นการสำรวจพิเศษเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการศึกษาวิจัยต่อไป
- ▶ ศึกษาเรื่องการหนีภาษี